

Yazışma Adresi
Correspondence Address

Duygu SAĞLAM
Bingöl Kadın Doğum
Çocuk Hastanesi,
Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi,
Bingöl, Türkiye
duyugusaglam@yahoo.com

**Bu makalede yapılacak atfı
Cite this article as**

Sağlam D, İşler Dalgıç A.
Yenidoğan Döneminde
Paternal Bağlanmanın
Önemi ve Baba Dostu
Hemşirelik Uygulamalarının
Sürece Etkisi: Geleneksel Derleme
Akd Hemşirelik D 2023; 2(1): 10-18

Duygu SAĞLAM
Bingöl Kadın Doğum
Çocuk Hastanesi,
Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi,
Bingöl, Türkiye

Ayşegül İŞLER DALGIÇ
Akdeniz Üniversitesi,
Hemşirelik Fakültesi,
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları
Hemşireliği Anabilim Dalı
Antalya, Türkiye

Geliş tarihi / Received : Mart 10, 2023
Kabul tarihi / Accepted : Mart 18, 2023

Yenidoğan Döneminde Paternal Bağlanmanın Önemi ve Baba Dostu Hemşirelik Uygulamalarının Sürece Etkisi: Geleneksel Derleme

The Importance of Paternal Attachment in the Neonatal Period and the Effect of Father-Friendly Nursing Practices on the Process: Traditional Review

ÖZET

Paternal bağlanma (baba-bebek bağlanması), doğum sonrası ikinci-üçüncü günde başlayıp bir aylık süreç sonucunda gerçekleşen baba ve bebek arasındaki karşılıklı ilişkidir. Sağlıklı bir baba-bebek bağlanmasının oluşabilmesi için babanın ilk bir yıllık süreçte bebek bakımına doğrudan katılması gerekmektedir. Baba-bebek bağlanması ilk günlerden itibaren oluşan bebeklerde; duygusal, bilişsel ve sosyal becerilerinin daha iyi olduğu belirlenmiştir. Paternal bağlanmanın doğum sonrası gelişmeye başlaması nedeniyle özellikle yenidoğan yoğun bakım ünitelerinde yatan bebekler ve babaları bu süreçten olumsuz etkilenmektedirler. Bebeği yenidoğan yoğun bakım ünitesine yatırılan baba yoğun bakım ünitesine geldiğinde genellikle duyduğu ilk sözler "Babası bebeğiniz hayırlı olsun, sizden ıslak mendil ve bez istiyoruz" cümlesi olmuştur. Ancak babalık rolü maddesel olarak metalaştırılan, ekonomik kaynak olarak görüldüğü bu profilden çok daha fazlasıdır. Yenidoğan hemşireleri baba-dostu hemşirelik uygulamaları ile paternal bağlanma sürecinin gelişimini destekleyebilirler. Bu derleme makalede yenidoğan sağlığı açısından anne-bebek-baba sağlık ekseninde paternal bağlanmanın öneminin vurgulanması ve hemşireler tarafından uygulanabilecek baba dostu girişimler hakkında bilgi verilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Baba-bebek bağlanması, paternal bağlanma, yenidoğan, yenidoğan hemşiresi

ABSTRACT

Paternal attachment (father-infant bonding) is the relationship between father and infant, which starts on the second-third day after birth and occurs as a result of the monthly process. In order for a healthy paternal attachment, direct participation of the father in baby care should start within the first year. In babies whose father-infant bonding occurs from the first days; emotional, cognitive, and social skills have been stated to be better. Since paternal attachment begins to develop after birth, infants and their fathers hospitalized in neonatal intensive care units are adversely affected by this process. When the father, whose baby was hospitalized in the neonatal intensive care unit, came to the unit, the first words he usually heard were "Daddy, congratulations on your baby, we want wet wipes and diapers from you". However, the paternal role is much more than this profile, which is materially commodified and seen as an economic resource. Neonatal nurses can support the development of the paternal attachment process with father-friendly nursing practices. In this review article, it is aimed to emphasize the importance of paternal attachment on the mother-infant-father health axis in terms of newborn health and to give information about father-friendly practices that can be applied by nurses.

Keywords

Father-infant attachment, paternal attachment, newborn, neonatal nurse

Alanla ilgili bilenenler

- Maternal bağlanmanın (anne-bebek bağlanması) yenidoğan ve anne sağlığı açısından önemi ile ilgili literatürde yapılan birçok çalışma bulunmakta ancak paternal bağlanma (baba-bebek bağlanması) ile ilgili çalışma sayısı sınırlıdır.
  - Maternal ve paternal bağlanmanın güvenli gelişmesi için antenatal dönemin önemi ile ilgili daha çok çalışma bulunmaktadır.
- Makalenin alana katkısı**
- Anne-bebek-baba sağlık ekseninde paternal bağlanmanın önemini vurgulamayı amaçlayan bir makaledir.
  - Paternal bağlanma sürecinde insan yaşamının ilk bir ayı olan yenidoğan döneminin çok önemli olduğunu ve bu süreçte yenidoğan ile çalışan sağlık profesyonelleri özellikle de bebeğin bakımından primer sorumlu olan aile merkezli bakım verme ilkesi çerçevesinde yenidoğan hemşirelerinin önemini, rol ve sorumluluklarını vurgulayan bir derleme makalesidir.
  - Bu derleme makale ile babalara ve sağlık profesyonellerine paternal bağlanma süreci konusunda farkındalık kazandırması ve baba dostu hemşirelik uygulamaları konusunda yol gösterici olması hedeflenmektedir.

GİRİŞ

Bağlanma kavramının temelleri on üçüncü yüzyıllara dayanmaktadır. İngilizcede "to attach", "bağ" kelimesinden gelmekte ve etimolojik (dilbilim) anlamı; bir göreve bağlılık ya da bir görevi yerine getirmedir (1). Bağlanma; doğada bütün memeli türlerinde görülen, doğuştan var olan, bağımsız hareket etme kapasitelerinden yoksun olan yenidoğanın hayatta kalmasını sağlayan iki taraflı bir ilişki ve her iki tarafın da birbirinin ihtiyaçlarını karşılamasıyla gelişen evrensel bir sistemdir (2). On sekizinci yüzyıl filozofu olan Fransız yazar Rousseau, "annelik sevgisi" ile ilişkili yazıları ile anne-bebek ilişkisi kavramını ilk kullanan kişidir (1).

Bağlanma Kuramı

Son 40 yıldır insan gelişimini inceleyen araştırmacılar tarafından bağlanma kuramı çok büyük ilgi görmüştür. Bağlanma kuramını ilk tanımlayan kişi John Bowlby olmuştur (3). Bowlby, bağlanmayı (attachment) insanların kendileri için önemli gördükleri kişilere karşı

geliştirdikleri güçlü duygusal bağlar olarak tanımlamıştır (4). Bağlanma kuramı, bağlanma figürü ile "yakınlığı koruma, güvenli sığınak ve çevreyi keşfetme" üzerine şekillendirilmiştir (2). Bebek herhangi bir tehdit anında bağlanma figürüne yaklaşır ve onu güvenli sığınak olarak görür. Bağlanma figürünün güvenle geri dönülebilecek bir yer olarak algılanması da bebeğin çevreyi araştırmasına olanak sağlar. Bu nedenle bebeğe temel bakım veren (genellikle anne) ile yakınlığın korunması bağlanma sistemi içindeki en temel hedefdir ve bu sayede bebelere güven içinde gelişebilecekleri bir alan sağlar. Bowlby'e göre, bebek ihtiyacı olduğunda bakım verenden gereken desteği ve olumlu tepkiyi görürse bakım verenin ulaşılabilir, güvenilir ve destekleyici olduğuna ilişkin bilişsel temsiller geliştirir. Ters durumda ise bakım verenin bebeğin gereksinimlerine duysuz kaldığında ya da birbiriyle uyumsuz tepkilerle karşılık verdiğinde bebek bağlanma figürünü reddedici, kendisinin de sevmeye ve desteklenmeye değer biri olmadığını düşünür (4).

Bağlanma Süreci

Bağlanma; tanışma evresiyle başlayan ve bağlanmanın gelişimiyle sonuçlanan etkileşimsel bir süreçtir (Şekil 1). Tanışma Evresi: Bu evre doğumdan sonraki ilk 48 saati kapsar. Ebeveynler ve bebekleri karşılıklı göz teması kurmaya çalışır. Ebeveynler bebeklerine sistematik olarak dokunarak bebeklerini keşfetmeye çalışırlar; bebekleri hakkında genel duygu ve düşünceler geliştirirler (5,6).

Sahiplenme Evresi: Doğum sonrası üçüncü günde başlayan ve altıncı haftaya kadar süren ve ebeveynlerin rollerini belirlediği bu evrede, bebeğe ismiyle ya da cinsiyetle (oğlum, kızım gibi) hitap edilir (5,6).

Bağlanma Evresi: Doğumdan sonraki altı-sekiz haftayı kapsayan süre bağlanma evresidir. Ebeveynler ve bebekleri arasında karşılıklı ilişki ve uyum belirgindir. Anne/baba, bebeklerinin bakımında yeterli hale gelmiştir (5,6). Çoğu bağlanma kuramcısına göre bağlanma süreci, anne karnında başlayıp yaşamın ilk iki yılında şekillenir ve süt çocukluğunun bitimiyle güvenli ya da güvensiz olarak bir kez belirlendikten sonra yaşam boyunca süreklilik gösterir (7).

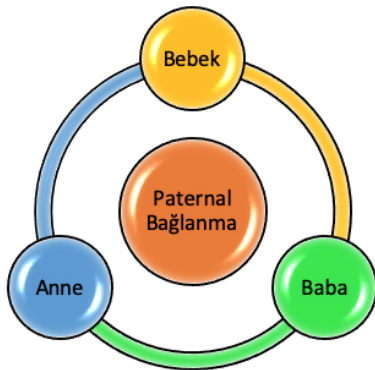

Şekil 1. Bağlanma Süreci

Anne-Bebek-Baba Ekseninde Paternal Bağlanmanın Yeri ve Önemi

Ebeveyn-bebek (anne-baba-bebek) bağlanması; anne ve baba adaylarında özellikleri büyük ölçüde eşdeğer olan ve bireyler arasında durağan veya homojen olmaktan çok, süreklilik üzerinde var olan bir olgu olarak betimlenmektedir. Bağın gelişiminin doğasında, hem anne-babanın doğmamış çocuk, hem de ebeveyn olarak benlik kavramlarının kademeli olarak büyümesine ve dönüşümüne yol açan "kabul, katılım ve asimilasyon" gibi temel sosyal süreçler vardır. Ebeveyn-bebek bağlanmasının evrimi, anne-baba adaylarının oryantasyon bozukluğu durumundan çıkıp, bebeğin somutlaşmasıyla artan, samimi duygularla bebeğin değerli ve ailenin bir parçası olduğunu gösterdikleri olumlu bir yöne ilerlemeyle sağlanır. Ancak, bebeğin fetal dönemde oluşu ve bu duruma bağlı karşılıklı sınırlamalar, bağın gerçek bir ilişki olarak algılanmasını engellemekte ve doğumdan sonraki dönemde gerçekleşmeyi beklemektedir (8).

Bebeğin doğumuyla birlikte yenidoğanın ağlaması, gülmesi, emmesi, anne-babası ile yakınlığını sürdürmek istemesi bağlanma davranışlarıdır. Ebeveynlerin gerek bebeklerinin ihtiyaçlarını karşılamak için yaptığı bez değişimi, emzirme/besleme gibi davranışları; gerekse de bebeklerine dokunmaları, göz teması kurmaları ya da sevgi sözleri söylemeleri bağlanma davranışlarıdır. Bu davranışların karşılıklı ve sürekli olarak tekrarlanması sevgi, güven ve memnuniyet duygularını geliştirir. Tekrarlanmayan davranışlar bağlanma davranışları olarak değerlendirilemez (5). Çıngırak modeli olarak tanımladığımız anne-bebek-baba ilişkisindeki bu üçlü dinamizm çok kıymetlidir ve herhangi birindeki kırılma tüm halkayı etkileyecektir (Şekil 2).

Şekil 2. Anne-Bebek-Baba Sağlık Ekseninde Paternal Bağlanma/Çıngırak Modeli

Paternal bağlanma (baba-bebek bağlanması), babaların bebeklerine karşı pozitif duygular gelişmesi ve bağ kurmasıdır. Doğum sonrası ikinci-üçüncü günde başlar, genellikle babalar bebekleriyle sözel olmayan iletişime girerler ve babalık rolünü kabullenmeleri bir aylık bir süreç sonucunda gerçekleşir (9,10). Babalar, toplumsal rol ve modelleri benimseyip sosyal ilişkilerine de bu doğrultuda yön vermektedirler. Günümüz çağında

yaşam şartlarının değişimi, kadın ve erkekte rollerin de değişimini beraberinde getirmiştir. Erkeğin, bir bebeğin hayatında, ekonomik kaynak, güç, koruma figürleri dışında; oyun, yemek, uyku arkadaşı gibi figürlere sahip olması baba-bebek bağlanmasını olumlu etkilemektedir. Literatürde maternal (anne-bebek) bağlanma konusu çok fazla yer alırken, paternal bağlanma ikinci planda kalmaktadır. Maternal bağlanmada anne bebeğini düşünerek ona ait hayalleri ve duygularıyla bir ilişki yönetirken, babada durum farklıdır. Eşi ile ilişkisi, eşinin duygu durumuna yönelik çıkarımları, eşine karşı yeterli hissedip hissetmediği vb. durumların paternal bağlanmayı şekillendirdiği ifade edilmektedir (11). Dolayısıyla paternal bağlanma annelerden farklı olarak daha çok doğum sonrası gelişmeye başlamaktadır. Babanın bu ilişkide üçüncü kişi olmaktan çıkıp asıl rollerini gördüğü, yaşadığı ve kabul ettiği süreç olması nedeniyle bebeği ile birebir ilişkiye geçtiği ve bebek dünyaya geldikten sonra paternal bağlanmanın başladığı görülmektedir.

Baba-bebek bağlanması ilk günlerden itibaren oluşan bebeklerde; duygusal, bilişsel ve sosyal becerilerinin daha iyi olduğu belirlenmiştir. Sağlıklı bir baba-bebek bağlanmasının oluşabilmesi için babanın ilk bir yıllık süreçte bebek bakımına doğrudan katılması gerekmektedir. Ancak babalar annelere göre bebekleriyle daha çok oyun aktivitesinde bulunurlar, bebek bakımına ise daha az katılırlar. Babalar bebekleriyle oyun oynarken yuvarlanma ve düşme gibi fiziksel oyunları, anneler ise daha çok sözel ve sakin oyunları tercih ederler. Baba ve bebek arasındaki rol ilişkisi farklı olmasına karşın önem derecesi anne ve bebek arasında gelişen ilişkiyle aynıdır. Bu durum bebeğin entelektüel ve duygusal gelişimini güçlü bir şekilde etkiler (12). Çocuklarının yaşamına aktif bir şekilde katılan ve çocuklarına sevgi ile yaklaşan babaların çocuklarının çevresi ile daha uyumlu ve eğitimlerinde daha başarılı olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca çocukların babaları ile olan ilişkisi benlik saygısı, empati, alışkanlıklar gibi temel özellikleri etkilerken çocukların zararlı alışkanlıklardan korunmasında da önemli bir işlev üstlenmektedir (13).

Paternal Bağlanma Sürecini Olumlu Etkileyen Faktörler

Fetüsün anne karnına yerleşimiyle başlayan bu yaşam serüvenine babalar ne kadar erken dahil olursa bağlanmanın gelişim süreci o kadar olumlu etkilenebilir. Gebelik takibi annenin bebeği ile bağlarını etkileyen bir süreçtir; bu sürece babaların da dahil edilmesi, kontrollerde babaların varlığı, gebe eğitimlerinin sadece anne üzerine değil ebeveynleri ele alarak hazırlanıp anne ve babaya birlikte verilmesi, nasıl ki annenin bağlanması fetal dönemde başlıyor ise, babanın da bağlanma temellerini bu dönemde destekleyecek adımlardır. Babanın sosyal ve çevresel özellikle de eşi tarafından desteklenmesinin paternal bağlanmayı olumlu yönde etkilediği belirtilmektedir (14).

Paternal bağlanma gelişimini destekleyen başka uygulamalarda bulunmaktadır. Örneğin bebeğin varlığının hissedilmesini sağlayan doğuma katılma, ultrason görüntülerine bakma ve kalp sesini dinleme gibi uygulamaların babalarda ebeveynliğe geçişi hızlandırabileceği belirtilmiştir (15,16). Çocuklarının birinin doğumunda bulunan ve bebeği tutmasına izin verilen babaların, bu bebeğe, diğer çocuklarından daha güçlü bir bağlanma gösterdikleri saptanmıştır (17). Doğum sonrası dönemde babaların oksitosin düzeyinin yüksek olduğu, annelerle beraber olan babaların tükürük salgılarında prolaktin, kortizol ve östrojen hormonlarının yüksek olduğu, doğumu takip eden ilk haftalarda testosteronlarının düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu değişimler babanın bebeği ile bağ kurmasını desteklemekte, sevgi ve bakım veren taraflarını daha iyi görmelerini sağlamaktadır; doğa bile hormonal olarak babaları bağlanmaya hazır hale getirmektedir (18).

Doğum öncesi bağlanma stillerinin incelendiği bir çalışmada (Reisz ve ark. 2019) babaların, kendi bağlanma stillerine paralel bebeklerini besledikleri görülmüştür. Örneğin güvenli bağlanma stili geliştiren bir babanın bebeğini beslerken daha fazla uyum içerisinde olduğu, çocuklarının ipuçlarını alıyıp erken ve etkin müdahalede bulunabildiklerini; kayıtsız bağlanma stili geliştiren babaların stresten uzak, beslenme konusunda daha çekingen ve pasif rolde olduğu, kayıp ve istismar konusunda çözümlenememiş babaların beslenmede aşırı kontrolcü, stresli ve paralelinde uyumsuz oldukları görülmüştür (19).

Yaşamının ileriki yıllarında baba olan bireylerin, çocukları ile ilgili konularda daha katılımcı olduğu belirtilmektedir (20). Babanın bebeği ile aynı ortamı paylaşması, dokunması, konuşması, bebeği ile ilgili kararlara katılmasıyla baba-bebek bağlanması güçlenmekte ve sonraki yıllarda da bağlanmanın devam etmesini sağlamaktadır (20). Dündükcü ve Aslan (2020)'ın yaptıkları çalışmada, ileri yaşta olan, eğitim seviyesi yüksek, geliri giderine denk ve tek çocuğu olan babaların bebeklerine bağlanma düzeyinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kendi babaları ile ilişkisini iyi olarak tanımlayan katılımcıların baba-bebek bağlanma düzeyleri yüksek bulunmuştur. Bu sonuç "çocukluk çağında kazanılan bağlanma stiline kişinin yaşam boyu kurduğu ilişkilere yön verebiliyor" fikrini düşündürmektedir. Dündükcü ve Aslan (2020)'ın çalışmasında dikkat çeken başka bir durum ise babaların bebeği isteme durumu ile bağlanma düzeyinin değişmediğidir. Bu da baba-bebek bağlanmasının bebeğin dünyaya geldikten sonra şekillendiği düşüncesini destekler niteliktedir (21).

Paternal Bağlanma Sürecini Olumsuz Etkileyen Faktörler

Sağlıklı bir yenidoğana sahip olmama durumu, paternal bağlanmayı olumlu ya da olumsuz etkileyebilir. Gül ve

Bulut (2022) prematüre bebeği olan babaların paternal bağlanma düzeylerini ve bağlanmayı etkileyen faktörleri inceledikleri çalışmalarında, babaların bebek bakımına katılmalarının paternal bağlanmayı olumlu etkilediğini, buna karşın bebeğin ileri prematüre olması, mekanik ventilatör desteği alması, hastanede uzun süre veya tekrarlı yatmasının ise olumsuz etkilediğini belirlemişlerdir. Ayrıca babaların sosyokültürel durumlarının farklı olmasının, paternal bağlanma düzeyleri arasında fark yaratmadığı da ortaya konmuştur (22).

Japonya'da doğum sonrası birinci ayda baba-bebek bağlanma başarısızlığının sıklığını ve bunlarla ilişkili faktörlerin incelendiği bir kohort çalışmada; babanın bebeğine sevgi eksikliği, annenin bebeğine sevgi eksikliği, babanın hamilelik döneminde anneye uyguladığı psikolojik şiddet ve babanın doğum sonrası depresyon durumunun paternal bağlanmayı olumsuz etkilediği belirlenmiştir (23).

Işık ve Egelioğlu Çetişli (2020) paternal bağlanma ve babaların yaşadıkları depresyon arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, babalarla bebekleri doğduktan bir gün sonra ve bebekler iki aylık olduğunda görüşmüşlerdir. Babaların zamanla depresyonlarının azaldığını ve paternal bağlanma düzeyinin de arttığını belirlemişlerdir. Bir başka ifadeyle paternal bağlanmanın, babalarda depresyonu azalttığı şeklinde yorumlanmıştır. Ayrıca bu çalışmada, babaların hislerinin zamanla arttığı ve bebeği ile zaman içerisinde bağ kurduğu da belirlenmiştir (24). Küğcümen ve ark. (2021) yaptıkları çalışmada bebeklerin cinsiyetlerinin baba-bebek bağlanma düzeyini etkilemediği, çalışmada belirtildiği üzere literatür bilgisinin de bu bulguyu desteklediği görülmektedir (25).

Babalar Ne Hissediyor ve Ne İstiyor?

Sağlık problemleri nedeni ile bebeğin Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesine (YYBÜ) yatırılması ebeveynlerde kaygı, üzüntü ve strese neden olabilmekte ve bu da ebeveyn-bebek bağlanma sürecini olumsuz etkileyebilmektedir. Prematüre bebeği olan babalar ile yapılan bir çalışmada (2021) babalar paternal bağlanma sürecini, "yabancı hissetmek ve bebeğe duygusal bağdan yoksun olmak, bakıcılık yapmak ve babalık rolünü üstlenmek, bebeğin kendi çocuğu olduğunu kabul etmek, bebeğin evde olmasına uyum sağlamak, aile yaşamını normalleştirmek" başlıkları ile gruplandırmışlardır. Bakım vermelerini desteklemek ve etkili iletişim sağlamak, babaların bağlarını güçlendiren kritik faktörler olarak bulunmuştur (26).

LeDuff ve ark. (2021) YYBÜ hemşireleri ve YYBÜ'de tedavi gören bebeklerin babaları ile yaptıkları çalışmada, her babanın bireysel destek gereksinimlerinin olduğu ve bu gereksinimlere yönelik hemşire desteğini hissettiklerinde babaların bebekleriyle bağlanmalarının

olumlu yönde etkilendiği tespit edilmiştir. Babalar bir bütünün (anne-bebek-baba) parçası olmaktan çok, destek birimi olarak görülmelerinden, bebekleri ile sınırlı birlikte olmalarından, bebek bakımına dahil olamamaları ve bu konuda hemşireler tarafından desteklenmelerinden olumsuz etkilendiklerini dile getirmişlerdir (27). Ayrıca doğum sebebi ile eşlerinden ayrılığın ve doğum sürecinde olabilecek risklerden, bebeklerinin yoğun bakıma alınması ve aktif duruma dahil olamamalarının onlarda travmaya neden olduğunu ifade etmişlerdir. Hastane ortamında babaların bakıma dahil edilmeleri ve bilgilendirilmelerinin bebeklerine daha yakın hissetmelerini sağladığı, bebeklerini daha hızlı kabullendikleri belirlenmiş ve yenidoğan hemşireleri tarafından desteklenen babaların paternal bağlanmalarının hızlı ve daha güçlü olduğu görülmüştür (27).

Hastanede Yatan Bebeklerde Paternal Bağlanma Gelişimini Desteklemeye Yönelik Yapılan Çalışmalar

Doğumla birlikte yaşam yeni bir boyut kazanır. Anne, gebe sıfatından anne sıfatına, baba, hayali babalıktan gerçek babalığa geçerken; anne karnındaki fetüs de yenidoğan sıfatına geçiş yapar. Doğum sonrası sağlık problemleri nedeniyle hastanede yatan bebeklerde paternal bağlanma sürecinin sağlıklı bir şekilde devam etmesi önemlidir. Özellikle sağlık profesyonelleri tarafından yenidoğan yoğun bakım ünitelerinde babalara sağlanan destek, babanın kendisini eşit ve yetkin bir bakıcı olarak algılamasını artırabilir ve baba-bebek bağının gelişmesine yol açabilir.

Babaların varlığı sadece bebeği ile değil, eşi ile olan ilişkisini de olumlu yönde etkilemektedir. Yoğun bakım sürecinde bebeğin tüm sorumluluklarının annede olması, doğum gibi zorlu bir eylemden çıkmış annenin tükenmişlik seviyesini artırmakta, yaşam kalitesini düşürmekte, süt miktarını azaltmaktadır (23). Babanın bebeği ve eşinin yanında olması, yükü hafifletmiş annenin de bebeği ile daha sağlıklı ilişki kurmasını sağlayacaktır. Bu sebeple, "baba dostu" algısı başta yenidoğan yoğun bakımlar olmak üzere, bebeğin olduğu her sağlık biriminde yenidoğan hemşireleri tarafından oluşturulmalıdır. Chen ve ark. (2019) tarafından hastanede yatan prematüre bebeği olan babalara bir müdahale programı uygulanmış taburculuktan bir ay sonra paternal bağlanma düzeyleri değerlendirilmiştir. Yapılan bu randomize kontrollü çalışmada kontrol grubuna geleneksel hemşire rehberliği uygulanmıştır. Babaları da tıpkı anneler gibi bebeğin hayatının merkezinde tutan bu erken babalık müdahale programında bebeğin emzirilmesi, temel bakım gereksinimlerinin karşılanması gibi konular ele alınmıştır. Örneğin geleneksel hemşire rehberliğinde bebek banyosu anneye uygulanırken; müdahale grubunda anne ve babaya ortak roller verilmiştir. "Baba dostu" bu tür yaklaşımların, babanın fiziksel ve zihinsel katılımının erken rehberliği sayesinde, babalar sadece hastanedeki

genellikle kaotik dönemde ve taburcu olduktan sonraki ilk birkaç hafta boyunca daha büyük bir babalık ve destekleyici rol oynamayı öğrenmekle kalmamış, aynı zamanda bebekleri ile kalıcı iyi bir ilişki geliştirdikleri ortaya konulmuştur (28).

Ünal Toprak ve ark. (2021) kanguru bakımının paternal bağlanma üzerine etkisini inceledikleri çalışmada, kanguru bakımının 'babada yenidoğan için güçlü duygular uyandırdığı, bebeğin çevresel uyarımını artırdığı, kritik duygusal destek sağladığı ve babayı bebek bakım sorumluluklarına aktif olarak dahil olmaya teşvik ettiği' belirlenmiştir (29). Ayrıca çalışmada bir bebeğe dokunmak, masaj yapmak ve sarılmak, bebeğin ağlamasına uygun şekilde yanıt vermeyi öğrenmek babaların bebeğin görünümü ve davranışındaki değişiklikleri doğru bir şekilde yorumlamalarına yardımcı olduğu ifade edilmiştir. Kanguru bakımının babanın rahatsızlığını ve kaygısını azalttığı; ebeveynlik rolü sorumluluklarına daha iyi hazırlandığı ve bebek bakımı konusundaki güvenini artırması nedeniyle paternal bağlanmayı olumlu etkilediği gözlemlenmiştir. Babaların yardımcı sıfatından çıkıp anne ile eşit bakım veren olarak kendini görmesi paternal bağlanmayı güçlendirmiş; baba ve bebek arasındaki bağlanmanın uzun dönemli çocuk sağlığı üzerindeki etkilerini değerlendiren çalışmalarda, olumlu bağlanma düzeyine sahip çocukların yüksek benlik saygısına ve akademik başarıya sahip oldukları, yasa dışı faaliyetlere daha az meyilli oldukları ve daha yüksek sosyal becerilere sahip oldukları vurgulanmıştır. Bu bulgular, bebeklere babaları tarafından uygulanan kanguru bakımının paternal bağlanma ve çocukların gelecek yaşamları üzerinde olumlu bir etkisi olma olasılığını ortaya koyması açısından önemlidir (29).

Tandberg ve ark. (2019) çalışmasında, bebekler yenidoğan ünitelerinde açık bölmeli ve tek aile odasında takip edilmiş ve tek aile odalarında özellikle babalarda ten tene temasın erken ve daha sıklıkla olduğu gözlenmiştir. Bu odalarda hemşire desteğinin daha fazla ve primer olması ebeveynlerin güven duygusunu artırmış, bebekleri ile daha olumlu ilişkiler kurmalarını sağlamıştır. Tek aile odalarında hemşirelerden daha fazla destek almaları ebeveynlerin tıbbi uygulamalarda daha aktif yer almalarını sağlamıştır. Ailenin bir arada bebeklerinin hayatlarında olmaları, ev hayatlarını hastane ortamında yaşamalarını sağlayarak, etnik kökenlerini, kültürel özelliklerini bebeklerine yansıtma fırsatı sağlamış ve bebekleri ile daha güçlü, daha gerçek ve sürdürülebilir ilişkilerinin temellerini erken atma imkanı vermiştir (30).

Kow ve arkadaşları, ebeveyn bebek bağlanması konusunda günün anne-babası kartları, bebek kalp sesinin dinletilmesi (oskültasyon) ve bebekle ten tene temasın etkilerini incelemiş; babaların büyük çoğunluğu oskültasyonu faydalı bulmuş, ten tene temasta annenin

emzirme yetisi ve babanın henüz kimlik arayışında olması sebebi ile annelerle daha uygun olduğunu savunmuş, sonrasında sağlık profesyonelleri tarafından ten tene temas konusunda eğitimler ve broşürler neticesinde faydalı bulmuşlardır. Kartların çevre tarafından da fark edilmesi ve ebeveynin desteklenmesi babaları mutlu etmiştir (31). Ayrıca çalışmada, babaların bebek bakımına katılımını azaltan bir diğer faktör de bebekleri emzirme kapasitelerine sahip olmadıkları için babaların bebek bakımındaki ilk rollerinin ne olduğundan genellikle emin olamamalarıdır. Kanıta dayalı girişimlerle babaların bebeklerinin bakımına katılımını desteklemek babalara yenidoğanlarıyla bağlantı kurmaları için bir yol sağlayacağı ve paternal bağlanma için bir başlangıç noktası olacağı vurgulanmıştır (31).

Paternal Bağlanmanın Geliştirilmesinde Yenidoğan Hemşirelerinin Rolü

Paternal bağlanmanın kavramsal çerçevesi olan “doğumun 2.-3. gününde başlayıp ilk bir aylık süreçte şekillenir” ibaresi aslında sağlık profesyonellerine özellikle de yenidoğan hemşiresine alanda ne kadar sorumluluk düştüğünün güzel bir özetidir. Bebeği yenidoğan yoğun bakım ünitesine yatırılan baba yoğun bakım ünitesine geldiğinde genellikle duyduğu ilk sözler “Babası bebeğiniz hayırlı olsun, sizden ıslak mendil ve bez istiyoruz” cümlesi olmuştur. Bu derleme makale ile babaları maddesel olarak metalaştıran, ekonomik kaynak olarak görülen bu profili değiştirmek ve farkındalık yaratmak amacındayız. Yeni hayata adaptasyon, dünyaya bir parçasının gelmesi, değişen hayat normları babanın hayatında çok büyük bir travmadır. Hemşireler, bu travmayı en aza indirebilecek ve bunu sağlamada büyük role sahip sağlık profesyonelleridir. Babaya destek birimi (anneye destek, ekonomik destek, evde varsa diğer çocuklara destek, vb.) olarak değil, bu döngünün bir parçası olarak bakmak ve bunu hissettirebilmek, babanın bebeği ile ilişki kurmada en büyük engeli hafifletmek demektir. “Değerli babalar sizler pencerenin dışında değil birebir içeride olan bireylersiniz” duygusunu vermek güzel başlangıçlar sağlayacaktır. Anne ve babası ile hayata başlamak, bir bebeğin hayatında en güzel kurulan ve ideal ilişkidir. Bebeğin ilk dakikalardan itibaren bir yakınıyla olması, hayata güvenli bir adım atmasını sağlayacaktır. Ancak anne doğumdan hemen sonra sağlık problemleri nedeniyle bebeğinin yanında olamayabilir. Bu süreçte yenidoğan hemşireleri babayı cesaretlendirmelidir. Özellikle bebeğin altın dakikaları olarak adlandırılan doğumdan sonraki ilk bir saatlik süreçte, anneleri ile birlikte olamayan bebeklere, babalarıyla ten tene temas, kanguru bakımı, sessel iletişim (babanın bebeği ile konuşması) ve kokusal ilişkinin sağlanması son derece önemlidir. Yenidoğan hemşireleri bu iletişimin başlatılması için baba ve bebek arasında köprü olmalıdır. Böylece bebeğin, bir ebeveyniyle duygusal ve duygusal paylaşımın başlamasını sağlayacak ve gelişimini

olumlu etkileyecektir. Bu yaklaşımın sağlandığı yenidoğanlarda hastanede kalış süresinin kısıllanacağı, emme-yutma-solunum koordinasyonunun daha hızlı sağlanacağı, büyüme ve gelişmesinin daha hızlı olacağı düşünülmektedir. Bağlanma kuramında bahsedilen “güvenli sığınak” ne kadar hızlı keşfedilirse bağlanmayla birlikte gelişen bebeğin hayatındaki olumlu gelişmeler de o kadar hızlı gerçekleşecektir.

Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitelerinde Paternal Bağlanmanın Geliştirilmesine Yönelik Baba-Dosya Bazı Hemşirelik Girişimleri

- Anne ve baba mümkün olduğunca üniteye birlikte alınmalı
  - Ebeveynler bebekleri ile ilgili konuşmaları ve duygularını ifade etmeleri için cesaretlendirilmeli
  - Bebek ile ilgili olumlu gelişmeler, ebeveynler bebeklerini her ziyarete geldiklerinde vurgulanmalı
  - Anne ve babaya yeterli zaman ayrılmalı, bebekle ilgili olumlu konuşmalar yapılmalı, varsa kardeşlerinin ziyareti konusunda da desteklenmeli
  - Bebeği ile ilgili olumlu özellikler üzerinde konuşulmalı “minicik elleri var, gözleri size benziyor” vb. gibi ifadeler sahiplenme duygusunun gelişmesine yardımcı olur
  - Bebeğin aktif olarak bakımına katılması için sadece anne değil, baba da desteklenmeli
  - Baba da bebeğine dokunması ve kanguru bakımı yapması için teşvik edilmeli
  - Babanın kendisini sadece bazı maddi gereksinimleri karşılayan bir birey olarak görmemesi için bebeğin bakımı ile ilgili babanın çok önemli rolü olduğu vurgusu yapılmalı
  - Prematüre ya da kronik sağlık problemleri olan bebeklerin anneleri daha duygusal davranabilir, hayal kırıklığı, üzüntü, suçluluk gibi karmaşık duygular yaşayabilir. Bu nedenle bebeğe dokunmakta ya da bakımına katılmakta kendini yeterli hissedemeyebilir. Böyle durumlarda bakıma önce baba dahil edilmelidir. Böylece ilerleyen süreçlerde anne de cesaretlenerek bakıma katılabilecektir.
- Paternal bağlanmayı başlatmak için babaların desteklenmesi ile ilgili konularda yenidoğanlarla çalışan tüm sağlık profesyonellerine hizmet içi eğitimler verilmelidir. Sağlık profesyonellerinin eğitim modüllerinde bu konuya yer verilmesi, saha uygulamalarını daha kaliteli ve güvenilir hale getirecektir. Ülkemizde yenidoğan ünitesi bulunan hastanelerde “anne-bebek uyum odalarında”, annelere yenidoğan hemşireleri tarafından bebeğin ev hayatına son hazırlıklarının yapıldığı taburculuk eğitimi verilir. Anne kendini hazır hissettiğinde bebeğiyle birlikte taburcu edilir. Ülkemizde bu odaların isimlerinin “ebeveyn-bebek uyum odası” ya da “aile-bebek uyum odası” olarak değiştirilmesi, bu özel odalara babaların da dahil edilmesi paternal bağlanmayı güçlendireceği gibi ebeveyn ilişkisini ve bebeğin gelişimini de olumlu etkileyebilir.

ir.

SONUÇ

Dünyaya gelen bir bebeğin bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal ve kişilik bakımından bir bütün olarak gelişmesinde paternal bağlanmanın yeri büyüktür. Yenidoğanın sıcak bir aile ortamında büyümesi en doğal hakkıdır ve bu ortamın en büyük kurucularından biri babadır. Doğum sonrası sağlık problemleri nedeniyle YYBÜ'ne alınan bebeklerde paternal bağlanma sürecinin kesintiye uğramaması gerekmektedir. Yenidoğan sağlığını ve aile merkezli bakım ilkesini önceleyen yenidoğan hemşirelerine, paternal bağlanmanın doğum sonrası ilk günlerde gelişmeye başladığı bilgisi doğrultusunda bebek ve babaların bu süreçte olumsuz etkilenmemeleri için önemli sorumluluklar düşmektedir. Hemşireler baba-dostu hemşirelik uygulamaları ile paternal bağlanma sürecinin gelişimini destekleyerek bebeğin sağlıklı büyüme ve gelişmesine olumlu katkı sağlayabilir. Çünkü yenidoğan dönemiyle gelişmeye başlayan güvenli bağlanma şekli, bireyin hayatı boyunca kurduğu ilişki-

lerde ve kişisel gelişiminde temelleri oluşturacaktır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkıları

Çalışma Fikri (Konsepti) ve Tasarımı: DS, AID; Veri Toplama / Literatür Tarama: DS.; Verilerin Analizi ve Yorumlanması: DS, AID.; Makalenin Hazırlanması: DS, AID.; Son Haline Onay Verilmesi: DS, AID.

KAYNAKÇA

1. Solmaz T. Psikolojinin alt alanları, romantik bağlanma: bebeklik dönemi bağlanma süreci, yetişkin bağlanma stilleri ve romantik ilişkiler. Türk Psikoloji Bülteni. 2002;24(25): 105-113.
2. Kraemer GW. A psychobiological theory of attachment. Behavioral Brain Science. 1992;15(3):451-93.
3. Bretherton H. The opening of a high care hostel for problem drinkers. British Journal of Addiction. 1992; 87(12): 1631-1636.
4. Bowlby J. Attachment and loss, vol. 11. separation, anxiety and anger. New York: Basic Books; 1973.
5. Bell L, St-Cyr Tribble D, Paul D, Long A. A concept analysis of parent- infant attachment. Journal of Advance Nurse. 1998;28(5):1071-108.
6. Çoban A. Doğum sonrası anne-yenidoğan etkileşimini etkileyen bazı etmenlerin incelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir Sağlık Bilimleri Enstitüsü. 2003.
7. Isabella R A, Belsky J. Marital change during the transition to parenthood and security of infant-parent attachment. Journal of Family Issues. 1985; 6(4): 505-22.
8. Cunen N, Jomeen J, Poat A, Borg Xuereb R. 'A small person that we made' - Parental conceptualisation of the unborn child: A constructivist grounded theory. Midwifery. 2022;104: 103198.
9. Ferketich S L, Mercer R T. Parental-infant attachment of experienced and inexperienced fathers during infancy. Nursing Research. 1995a; 44(1): 31-37.
10. Ferketich S L, Mercer R T. Predictors of role competence for experienced and inexperienced fathers, Nursing Research. 1995b; 44(2): 89-95.
11. Koptur A, Güner Emül T. Fetüs ve yenidoğanda bağlanmanın iki yüzü: maternal ve paternal bağlanma ve hemşirelik. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi. 2017;33(3):153-164.
12. Mott F L. When is a father really gone? Paternal-child contact in father-absent homes. Demography. 1990;27(4):499-517.
13. Martinez K, Rider F, Cayce N, Forssell S, Poirier J, Hunt S, et al. (2013). A guide for father involvement in systems of care. Washington, DC: Technical Assistance Partnership for Child and Family Mental Health. 2013;9,2019.
14. Güleç D, Kavlak O. Baba-bebek bağlanması ve hemşirenin rolü. Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi. 2015;7(1):63-68.
15. Draper H. Paternity fraud and compensation for misattributed paternity. Journal of Medical Ethics. 2007;33: 475-480.
16. Vidaurreta M, Lopez-Dicastillo O, Serrano-Monzó I, Belintxon M, Bermejo-Martins E, Mujika A. Placing myself in a new normalized life: The process of becoming a first-time father. A grounded theory study. Nursing Health Science. 2022;24(1):152-162.
17. Ünal, G. Bir grup üniversiteli gençte çekingenlik, aleksitimi ve benlik saygısının değerlendirilmesi. Klinik Psikiyatri. 2004;7(4):215-222.
18. Krens I, Hüter G. Das Geheimnis der ersten neun Monate. Unsere frühesten Pregungen. Düsseldorf, Zürich: Walter 2005.
19. Reisz S, Aviles A I, Messina S, Duschinsky R, Jacobvitz D, Hazen N. Fathers' attachment representations and infant feeding practices. Appetite. 2019; 142, 104374.
20. Cooney T.M, Pedersen F.A, Indelicato S, Palkovitz R. Timing of fatherhood: Is "On-Time" Optimal?. Journal of Marriage and Family. 2019;55(1):205-215.
21. Türk Düdükçü F, Taş Aslan F. Paternal-infant attachment and determination of factors affecting attachment. Arciheves Health Science Research. 2020; 7(1): 43-9.

22. Gül U, Kobyay Bulut H. Assessment of factors and father-infant attachment levels among Turkish's fathers of preterm infants. *Journal of Pediatric Nursing*. 2022;64: e69–e76.
23. Nishigori H, Obara T, Nishigori T, Metoki H, Mizuno S, Ishikuro M et al. Mother-to-infant bonding failure and intimate partner violence during pregnancy as risk factors for father-to-infant bonding failure at 1 month postpartum: An adjunct study of the Japan Environment and Children's Study. *Journal of Maternal and Fetal Neonatal Medicine*. 2020; 33(16): 2789–2796.
24. Işık S, Egeliyođlu Çetişli N. Paternal depresyon ve baba- bebek bağlanması arasındaki ilişki. *Çukurova Medikal Journal*. 2020;45(4):1664-1671.
25. Küğcömen G, Dönmez Güney G Z, Özcanan Ç, ve Erdoğan N. Babaların paternal adaptasyon düzeyi ve ilişkili faktörlerin belirlenmesi. *Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hemşirelik Dergisi*, 2021;3(2): 61-66.
26. Alnuaimi N, Tluczek A. Father's bonding with an infant born prematurely: a qualitative meta-synthesis. *Western Journal of Nursing Research*. 2022;44(5):493-505.
27. LeDuff L D, 3rd Carter B M, Cunningham C A, Braun L A, Gallaher K J. NICU fathers: improving the quality of paternal support in the NICU. *Advances in neonatal care: Official Journal of the National Association of Neonatal Nurses*. 2021;21(5): 387–398.
28. Chen Y L, Lee T Y, Gau M L, Lin K C. The effectiveness of an intervention program for fathers of hospitalized preterm infants on paternal support and attachment 1 month after discharge. *The Journal of Perinatal & Neonatal Nursing*. 2019;33(2): 160–169.
29. Ünal Toprak F, Şentürk Erenel A. Impact of kangaroo care after caesarean section on paternal-infant attachment and involvement at 12 months: A longitudinal study in Turkey. *Health and Social Care in the Community*, 2021;29(5), 1502–1510.
30. Tandberg B S, Frøslie K F, Flacking R, Grundt H, Lehtonen L, Moen A. Parent-infant closeness, parents' participation, and nursing support in single-family room and open bay NICUs. *The Journal of Perinatal and Neonatal Nursing*. 2018;32(4): e22–e32.
31. Kow, S, et al. The impact of "Mom/Dad of the Day" cards, newborn heart auscultation, and father skin-to-skin care on parent-newborn bonding. *Clinical Pediatrics*. 2019;58(3): 349–353.